

писав: „Митці-письменники допомагали кожному народові розвинути його мову і тим високо підносили його утору серед інших народів, бо не мало славиться поміж людьми той народ, у якого його мова розвинута та збагачена творами всякого письменства” [19, с.278]. За словами М. Грудницької, українському письменникові, на відміну від інших, „доводилося ... тягнути два шуги: писати художній твір і разом з тим творити для нього мову” [6, с.274], ще й відстоювати право на існування написаної по-українськи.

Для підтвердження думки про важливість письменників у становленні літературної мови зауважимо, що норми нової української літературної мови безпосередньо пов'язують з ім'ям І.Котляревського та його «Енеїдою». Хоча, як зазначає І.Огієнко, „Час був такий, що з української мови й з самих українців тільки підсміювалися...” [20, с.129]. Головною заслугою І.Котляревського було те, що він підтримував живу мову, відновив її в друкованому вигляді, давши новий виток у розвитку літературної мови. Як стверджує І.Колесник, „основною мовою творів письменника, а значить і основою синоніміки його творів, є загальнонародна мова з її різноманітними і досконалим синонімічним словником” [8, с.103].

Науково обґрунтованим є той факт, що показником життєдіятності літературної мови є динаміка її розмовного різновиду. Розмовні ескіпсиvní структури індивідуалізують мову, передають відтінки емоційного сприймання дійсності, надають літературному тексту природного, свіжого звучання [17, с.333]. На думку І.Огієнка, найважливішим було те, що І.Котляревський „став дивитися на мову народу, як на достойну поважних творів” [20, с.129]. Зокрема на сторінках СУМу розмовна лексика цитується якразими зразками з літературного доробку письменника.

І.Котляревський користувався значною повагою серед своїх однодумців. Т.Шевченко «На вічну пам'ять Котляревському» називав його «Батьком нашої літератури», І.Франко в поезії «Котляревський» порівняв його з орлом, М.Коцюбинський назвав його «чарівником слова». Характерно, що Л.Булгаковський має відміну від вищезазначених письменників, має свою думку щодо значення творчості І.Котляревського, яка за його словами, „при всій його талановитості ... зразком для наслідування могла стати тільки частково” [4, с.8]. Не зважаючи на думки мовознавців щодо вагомості творчості І.Котляревського, званимим, що його твори, увібрали багатовікові традиції української та світових культур, позначилися на художній спадщині багатьох українських письменників, і не знаменувало переходу до нового типу художньої творчості на рубежі нової епохи [13; 185], яка вимагала нових виражальних засобів і нових норм української мови, тому що старі засоби художнього виображення дійсності вже не могли передати нового змісту, нових конфліктів і т.д. Звідси – «шукання нових горизонтів» (І.Франко), які стосувалися не лише літературних засобів, але й нових мовних можливостей. Цю функцію майстерно розвивав у своїй літературній

діяльності Т.Шевченко - основоположник літературної української мови, який, на відміну від І.Котляревського – прибічника народно-розмовної мови, - вдосконалював її літературний різновид. За словами М.Жовтуброха, Т.Шевченко „лідиє українську літературну мову на вищій, якійсно новій рівень розвинуту” [11, с.6].

Творча спадщина Т.Шевченка в історії української літературної мови має велике значення. Особливість мови цього письменника полягає у тому, що в ній (при повному домінуванні народно-розмовного джерела) знайшли належне структурне місце й елементи давніх слов'янських літературних мов. Як зазначає І.Огієнко, „властне його мова стала надійним каменем дальної нашої літературної мови” [24, с.17]. Цей письменник відібрав з народної мовної скарбниці багаті лексико-фразеологічні шари, відшліфував орфосічні й граматичні норми та поєднав її різномісні стилі до засоби (книжні, фольклорні, іншомовні елементи) в єдину чітку мовностилістичну систему. Як зазначає М.Жовтуброх, велика заслуга Т.Шевченка в тому, що він „повповнює словниковоий склад, розвиває синтаксис, виробляє удосконалене й усталене граматичне та фонетичне норми української літературної мови, розширює її стилістичні можливості” [11, с.7]. Т.Шевченко, розуміючи особливості літературної мови, критично ставився до т.зв. живої звичайної народної мови, прибічником якої був І.Котляревський. Кобзар був надзвичайно прихильним у виборі свого мовного матеріалу, намагався уникати русизмів, іншомовних слів, вживавою їх досить рідко навіть у своїй прозі, локалізмів, також очистив свою мову від таких виразів, що були б незрозумілими для широкого читачького кола.

Отже, Т.Шевченко – творець української поетичної мови. І.Огієнко пояснює це тим, що „сам Шевченко був у нас найсильнішим поетом, і його твори захопили всю Україну: їх усі читали, завчели напам'ять, і вже тим самим навчалися й мови.” [24, с.19]. Як резульат, творчість цього письменника акумулювала в собі все багатство української мови, проте сама мова, під впливом письменницького таланту, відшліфовується та вдосконалюється, вибираючи в себе всі лексичні чи граматичні доробки цього класика.

Українська мова продовжувала свій розвиток, що не вичерпується іменами І.Котляревського й Т.Шевченка, що справу продовжили П.Мирний, І.Нечуй-Левицький, І.Франко, М.Вербицький, І.Грайович, П.Улаєв, Артемовський, О.Пчілка, В.Шашкевич, Марко Вовчок, Л.Глібов, П.Грбовський, Є.Гребінка, В.Забіла, І.Карпенко-Карий, Г.Квітка-Основ'яненко, М.Кропивницький, П.Куліш та багато інших українських письменників зазначеного періоду. Всі вони прагнули підтримувати рідне слово, творчо розвиваючи і збагачуючи українську літературну мову.

Прибічником української мови серед класиків українського слова є також І.Нечуй-Левицький, який малою чи своєю, відмінною, поглигли на розвиток літературної мови, висвітлює їх у таких творах, як «Сьогочасне літературне